

A hosszú hatvanas évek

Paradigmaváltás a magyar művészetben

Az MTA Művészettörténeti Kutatóintézet elsősorban az Intézetben dolgozó szakemberekre – Aknai Katalin, András Edit, Andrási Gábor, Beke László, Hornyik Sándor, Jerovetz György, Pataki Gábor, Perenyei Monika, Tatai Erzsébet – támaszkodva új, komplex kutatást kezdeményezett a 20. századi magyar művészet egyik legfontosabb, számos tekintetben máig meghatározó korszakának új szempontok alapján történő feldolgozására. A címben szereplő „hosszú hatvanas évek” kifejezés arra utal, hogy a kutatás az 1956 utáni változásoktól a társadalmi vízválasztót jelentő 1968-as reformkorszak 1972 körüli lezárulásáig, a modernizmus és a neoavantgárd fogalmának módosulásáig terjedő periódust kívánja áttekinteni.

A képzőművészet stiláris-esztétikai jellegű rétegzettségén túl a kutatás a művészeti modernitásnak a társadalomban betöltött szerepére, reprezentációjára (kiállítások, filmek, oktatás), illetve a mindennapi vizualitásban jelentkező szerepére (dízajn, reklámok, utcakép, kirakatok) koncentrálna. Természetesen elsőrendűen fontosnak tartjuk a korszak kiemelkedő alkotásainak és trendjeinek sokrétű, a „háttérrel” is figyelembe vevő elemzését, valamint a képzőművészet más művészeti ágakkal való kapcsolatának vizsgálatát is.

A kutatás eddigi eredményeit foglalja össze az *Ars Hungarica* jelen tematikus száma, amelynek gerincét az Intézet munkatársai által írott tanulmányfüzér adja.

Hornyik Sándor esettanulmánya a hatvanas évek hazai progresszív ábrázoló festészetének egyik meghatározó, Pernecky Géza által „szürnaturalizmusnak” nevezett jelenségével foglalkozik a trend legfontosabb, kezdeményező képviselője, Csernus Tibor emblematisz mőveinek elemzésével. Andrási Gábor az időszak esztétikai-ideológiai vitáinak középpontjában álló, talán legtöbbször felmerült téma, az absztrakció körül kialakult diskurzust elemzi, és kísérletet tesz a korabeli nem-ábrázoló művészet produkciója kapcsán a „kortárs szempont”

bevezetésére. András Edit a hidegháború kontextusában vizsgálja a mindennapi tárgykultúrában – jelesül a hétköznapiok egyik leginkább „privát” színterén: a konyhában – is érvényesülő rivalizálást a két világrendszer között mind a fogyasztási javak, mind a társadalmi nemi szerepek vonatkozásában. Jero-vetz György a periódus korszerűség-fogalmát két hazai modernista példán mutatja be: Papp Gábor plakátművészetét és a Szrogh György tervezte budapesti Körszállót elemzi. Tatai Erzsébet forráskutatás és az egykori hallgatókkal készített interjúk alapján a Képzőművészeti Főiskola korabeli oktatáspolitikáját és pedagógiai gyakorlatát rekonstruálja és vizsgálja.

A dokumentum-összeállítás a tanulmányokhoz kapcsolódik. Ebből két, András Edit írásához szorosan kötődő fordítás – a Hruscsov és Nixon között 1959-ben, a Szokolnyiki Parkban, a moszkvai Világkiállítás alkalmával lezajlott úgynevezett „konyhavita”, valamint David Riesman A nejlonháború című írása – közvetlenül a szóban forgó tanulmány után olvasható. Mezei Ottó 1966-ban Molnár Sándor festőművésszel folytatott, mindeddig publikálatlan beszélgetése és Fehér Dávid röviddel a művész váratlan halála előtt rögzített Attalai Gábor-interjúja elsősorban András Gábor és Hornyik Sándor tanulmányához szolgál adalékokkal.

A szám tematikus jellegének megfelelően állítottuk össze a Szemle rovat közleményeit is. Aknai Katalin a Bécs város kulturális osztályának gyűjteményéből 2011-ben rendezett kiállításához (*A hatvanas évek – Egy fantasztikus modernizmus*) kapcsolódó, tudományos alapossággal szerkesztett katalógusról írt. Fehér Dávid a 2010–2011-ben a bécsi MUMOK-ban, majd a budapesti Ludwig Múzeumban rendezett hiperreál-kiállításokról számol be. Prakfalvi Endre a BTM Kiscelli Múzeumnak az 1959–1960-ban épült óbudai kísérleti lakótelep történetét bemutató kiállítását és kiadványát ismerteti. Páll Evelin – különös tekintettel a dokumentumok között publikált két beszélgetésre – az *Interviews. Oral History in Kunstwissenschaft und Kunst* című, Dora Imhof és Sibylle Omlin szerkesztette, 2010-ben kiadott tanulmánykötetről közöl recenziót.

Andrási Gábor–Pataki Gábor

